EVALVACIJA POGOVORNIH UR KLJUČne ŠOLE ZA FANTE

Subjektivni vtisi s pogovornih ur

Odzivi na pogovorne ure so bili večinoma **zelo pozitivni**. Zdi se, da se fantje premalokrat pogovarjajo z odraslimi osebami o spolnosti, ljubezenskih odnosih in stereotipih glede prostitucije ali pornografije. Na urah so povedali, da so največ informacij o spolnosti dobili drug od drugega ali preko starejših prijateljev, bratov. Redko dobijo informacije preko šole ali s strani staršev oz. drugih odraslih. Sklepamo, da se **o takšnih temah redko pogovarjajo** in da z odnosi še **nimajo dovolj izkušenj**, da bi jim bile informacije o odnosih in spolnosti odveč.

Pri vodenju pogovornih ur smo **izhajali iz dijakov** in njihovih odgovorov ter komentarjev, kar je naredilo ure zanimivejše, zabavnejše ter tudi bolj smiselne, saj lahko na ta način najbolj učinkovito presegamo stereotipe in vplivamo na sprejetje ustreznejših prepričanj. Namen ur ni bil v tem, da bi izpeljali predavanje in dijakom moralizirali, temveč v tem, da smo imeli z njimi **odprt pogovor**, v katerem so se počutili dovolj varno in sproščeno, da so lahko povedali svoje mnenje, hkrati pa jim prikazali tudi realnejšo sliko spolnosti, odnosov med spoloma, pornografije in prostitucije, ki se morda razlikuje od njihovih predstav.

Vsem dijakom je pozornost pritegnil **video**, ki so ga skoraj vsi spremljali od začetka do konca. Video je pomemben del pogovorne ure, saj nas vodi preko različnih tem, ki se med seboj zelo dobro povezujejo in je tako potek izpeljave ure tekoč. Kviz v videu je dijake spodbudil k **empatičnemu vživljanju** v dekle (v prvem delu) in v osebo, ki se ukvarja s prostitucijo (v drugem delu), saj so morali razmišljati o tem, kako bo oseba odgovorila.

Izkazalo se je, da je **precej pogosto prepričanje med dijaki**, da je **punca za spolni odnos, če se je seksi oblekla ali napila/se zadela**. To so utemeljevali s tem, da poznajo veliko deklet, ki na ta način »iščejo seks« ali da se nekatera dekleta nalašč napijejo, ker jih je sicer sram ali strah odkrito povedati, da si želijo spolnega odnosa. Ko pa smo se pogovorili z njimi o tem, da lahko dekle zapeljuje s tem, da fanta osvaja, ga lepo gleda in se tudi izzivalno obleče, pa to še ne pomeni, da si z njim želi spolnega odnosa ter jih hipotetično vprašali po obrnjenih vlogah (ali za njih prav tako to velja), so hitro razumeli, da ni vedno tako. Večinoma so se tudi po pogovoru strinjali s tem, da je **nespoštljivo do punce, če izkoristijo njeno ranljivost**, ko je pijana/zadeta in ne more trezno odločati o tem, ali je za spolni odnos. Skupaj smo **iskali** tudi **bolj moralne rešitve** (npr. dekletu pomagaš, da pride varno domov; pokličeš njene starše, ali če je res hudo, reševalce).

Odgovori dijakov so se med seboj **v največji meri razlikovali pri vprašanju osebi v prostituciji** »Zakaj to počneš?«. Ko smo razložili stališče Društva Ključ do prostitucije in okoliščine, iz katerih po naših izkušnjah običajno osebe v prostituciji izhajajo, so dijaki spremenili svoj pogled na prostitucijo in na podlagi tega znali sklepati o ustreznih odgovorih na drugi dve vprašanji v drugem delu kviza (»Koliko zaslužiš?« in »Ali si zdrava?«). Zdi se, da so naredili

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

največji preskok v mišljenju ravno pri področju prostitucije, saj so na začetku delavnice o tem sproščeno govorili in se na to temo večkrat pošalili ali navrgli kakšen komentar (npr. »Saj gre lahko k prostitutki, če mu punca ne da.«). Ko pa smo se z njimi pogovorili o realnem ozadju prostitucije, zabavanja na to temo ni bilo več. Zdi se, da jih je najbolj **presenetilo** to, da osebe v prostituciji velikokrat ne odločajo same o tem, koliko bodo delale, za kakšen denar, s katerimi strankami itd. Večinoma dijaki **niso vedeli**, da ima veliko oseb v prostituciji zvodnika/zvodnico, ki o tem odloča. **Niso pomislili niti na nasilje**, ki je velikokrat ob tem prisotno. Ko pa smo se z njimi o tem pogovarjali, so znali dobro logično razmišljati in jim je hitro postalo jasno, s kakšnimi stiskami se lahko oseba v prostituciji sooča, kakšne so posledice takšnega dela in kako težko je izkoriščevalski odnos zapustiti.

Predsodki so se razkrili tudi takrat, ko so ugotovili, da obe osebi v kvizu igra ista igralka. Če so bili ob tem burni odzivi, smo na tem mestu video zaustavili in se pogovorili z njimi, kaj jih je razburilo. Velikokrat so rekli, da se je prej zdela ta punca vsa »pridna« in ji je bilo pomembno, da jasno pokaže, ali je za spolnost ali ne, zdaj pa je to prostitutka, ki tako ali tako »seksa za denar«. Z njimi smo se **pogovorili o predsodkih do oseb v prostituciji**, o **stereotipu**, da je prostitutka na videz drugačna od osebe, ki se s tem ne ukvarja ter o tem, da **pomembnost privolitve v spolnosti** velja tudi za osebe, ki se ukvarjajo s prostitucijo.

Pritegnili so jih tudi izseki **islandskega kratkega filma Dobi privolitev** (orig. Fáđu já!). Po prikazu posnetka, kjer se primerja spolnost v realnem življenju s spolnostjo, prikazano v pornografskih filmih, so se **vsi strinjali s tem, da so prikazi v pornografskih filmih nerealni**. Nekateri so povedali, da lahko zaradi nerealnih predstav in pričakovanj osebe ne zmorejo več uživati v spolnosti z resnično osebo.

Pri izvajanju delavnic se je izkazalo, da občasno fantje vedo, kaj naj bi bil »pravilen« odgovor oz. odgovor, ki ga želimo slišati, ampak da se s tem ne strinjajo. Zato smo takrat postavljali **provokativna vprašanja**, s katerimi smo jih spodbudili, da so govorili tudi o svojih **predsodkih**. Ker jih za njihove odgovore nismo kaznovali (zelo pomembno je bilo, da na pogovornih urah **niso bili prisotni učitelji ali drugi delavci šole**), so se počutili dovolj **varne**, da so lahko spregovorili tudi o socialno manj zaželenih prepričanjih in o svojih dvomih v naša stališča **odkrito debatirali**.

Na začetku ure smo vedno omenili, da to, kar se bomo pogovarjali, **velja tudi za odnose do drugih fantov**, saj ne vemo, kako so spolno orientirani, a da bomo v pogovorni uri govorili o dekletih. Na povedano običajno **ni bilo posebnega odziva**, včasih so se temu nasmejali ali se ob tej priložnosti nasmejali kakšnemu sošolcu, za katerega so v šali namigovali, da je verjetno homoseksualno usmerjen. Sicer pa ob takšnem začetku ni bilo slabšalnih komentarjev, kar morda nakazuje na to, da mladi **v večini nimajo negativnih predsodkov do homoseksualno usmerjenih oseb**.

Načrtovali smo delitev razredov v manjše skupine, saj smo predvidevali, da bodo fantje v manjših skupinah bolj sproščeni za odkrit pogovor o svojih pogledih na spolnost in odnose ter predsodkih o pornografiji in prostituciji. Izkazalo se je, da **število udeležencev ne vpliva negativno na samo izvedbo**, saj so tudi fantje v večjih razredih sproščeno sodelovali pri pogovorih.

Analiza evalvacijskih vprašalnikov

Obiskali smo **sedem srednjih šol** po petih krajih po Sloveniji (Celje, Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Postojna). Vseh **udeležencev** pogovornih ur KLJUČne šole za fante je bilo **806**. Dijakov, ki so izpolnili evalvacijski vprašalnik (priloga 1), je bilo **701, kar je 86,97 % vseh udeležencev**. Na nekaterih pogovornih urah se je debata med vodjo delavnice in dijaki razvila do te mere, da je zmanjkalo časa za razdelitev vprašalnikov, saj je bilo bolj smiselno, da se je z dijaki na primeren način zaključilo pogovor. Zato nekateri dijaki vprašalnikov niso dobili v izpolnjevanje. Med tistimi, ki so jih dobili, je bil zelo majhen delež tistih, ki jih niso izpolnili.

Odgovori na prvem delu vprašalnika

Kot je razvidno iz prilog 2 (tabela 1) in 3 (slika 1), so udeleženci na prvem delu vprašalnika (trditve o spolnosti, prostituciji, pornografiji in trgovini z ljudmi) **v večini odgovarjali skladno z odgovori, za katere smo si želeli, da bi jih dijaki izbrali** glede na vsebino, ki smo jo predali na pogovorni uri (ciljali smo k temu, da bi dijaki usvojili prepričanja pod prvo, četrto, peto, osmo, deseto, enajsto in trinajsto trditvijo) (glej prilogo 1).

Velika večina dijakov (**97,72 %**) se strinja, da je pomembno, da **pri odnosih in seksu upoštevajo svoje meje in meje osebe, s katero želijo seksati**. **Večina** je bila po delavnici tudi mnenja, da **punca ni dolžna seksati s fantom, četudi se je seksi oblekla in fanta osvaja ali se ga je preveč napila/zadela** (le 1,57 % udeležencev meni, da je punca v omenjenem primeru dolžna tudi seksati s fantom). Le dobrih 7 odstotkov udeležencev (**7,42 %**) je označilo, da so **pravi moški vedno pripravljeni za seks in seksa nikoli ne zavrnejo**. Četudi gre za nizek odstotek, nakazuje na to, da so tudi nekateri fantje še vedno obremenjeni z družbenimi pritiski glede spolnih vlog. Velika večina dijakov (**95,86 %**) se strinja, da **če fant ni prepričan, če si punca/fant želi seksa, da je bolje, da jo/ga vpraša**. Konsenzu v spolnosti smo namenili precejšen del pogovorne ure, zato nas veseli, da so dijaki usvojili omenjeno prepričanje. Da je, **če osebo prisiliš v seks, to posilstvo in da je posilstvo nasilje**, meni večina vprašanih (**88,02 %**), še vseeno pa je nekoliko zaskrbljujoče, da se več kot deset odstotkov udeležencev s tem ne strinja. Zelo majhen delež (2,71 %) jih meni, da je pornografija dober prikaz seksa, kakršen je tudi v resnici, kar se sklada s tem, kar so dijaki povedali na pogovornih urah, saj so se **v večini strinjali, da pornografski filmi vsiljujejo nerealne predstave o seksu** in spodbujajo nerealna pričakovanja. Zdi se, da smo bili uspešni s predstavitvijo realnega ozadja prostitucije, ki pogosto vključuje nasilje, zlorabe, izkoriščanje in težave v duševnem zdravju oseb, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Večina

vprašanih se namreč strinja, da **prostitucija ni poklic kot vsak drug** (**92,72 %**), da so prostitutke **pogosto prisiljene** v to, da se prostituirajo, njihov**i zvodniki pa jih velikokrat izkoriščajo ter z njimi slabo ravnajo** (**90,01 %**), da si **punca zasluži pomoč**, če jo izkoriščajo in pretepajo, **četudi se je sama odločila za prostitucijo** (**94,72 %**) ter da pri **osebi, ki se strinja** s tem, da se prostituira, ker je v **zelo težkem položaju**, **ne moremo enostavno reči, da se je za to sama odločila** (**69,61 %**). Večina udeležencev meni, da **bi prijavili policiji ali poklicali Društvo Ključ**, **če bi izvedeli, da se nekje dogaja trgovina z ljudmi**, ali bi sumili, da se to dogaja (**84,59 %**), kar pomeni, da smo udeležence uspešno ozavestili o pomenu prijave in resnosti kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. Le nekaj fantov (**3,85 %**) je žal še vedno prepričanih, da **morajo punce in ženske zadovoljevati potrebe fantov in moških ne glede na to, kaj si same želijo**. Večina udeležencev pa se strinja, da **nihče ni z nikomer dolžen seksati** (**91,73 %**).

Odgovori na drugem delu vprašalnika

V drugem delu vprašalnika so dijaki označevali strinjanje s trditvami glede doživljanja delavnice (glej prilogo 1).

Kot je razvidno iz prilog 2 (tabela 2) in 3 (slika 2), se je večini udeležencev delavnica zdela **zanimiva** (**76,18 %**), dobra četrtina dijakov je označila, da so preko delavnice **izvedeli veliko novega** (**25,11 %**) ter da se jim je delavnica zdela **super** in da bi jih zanimalo **še več o tej temi** (27,39 %). Le **trije dijaki** so označili, da se jim je delavnica zdela **brezvezna** (0,43 %), 39 je bilo takšnih, ki menijo, da z delavnico **niso izvedeli nič novega** (**5,56 %**).

Zaključek

Z rezultati analize evalvacijskega vprašalnika se je pokazalo, da so bile **pogovorne ure uspešne pri spodbujanju dijakov k usvajanju ustreznejših prepričanj** glede konsenza pri spolnosti, pornografije, prostitucije in trgovine z ljudmi. Večini dijakov so bile ure **zanimive**, preko njih pa jih je več kot četrtina izvedelo **veliko novega** in bi jih o tej temi **zanimalo še več**. Ocenjujemo, da **mladim fantom primanjkuje možnosti za odkrit pogovor z odraslimi** o svojem pogledu na spolnost in odnose ter da so bile tudi zaradi tega pogovorne ure KLJUČne šole za fante tako pozitivno sprejete. **Dobre odzive na projekt** smo dobile tudi s strani nekaterih **svetovalnih delavk** šolskih centrov, ki so nam potrdile, da **vsebin na tovrstno tematiko primanjkuje**.

Priloga 1

Evalvacijski vprašalnik

#UPOŠTEVAM #SPOŠTUJEM

OZNAČI TISTO, S ČIMER SE STRINJAŠ.

- ☐ Pri odnosih in seksu je pomembno, da upoštevam svoje meje in meje osebe, s katero želim seksati.
- ☐ Če je punca seksi oblečena in fanta osvaja ali se ga je preveč napila/zadela, je dolžna tudi seksati z njim.
- ☐ Pravi moški so vedno pripravljeni na seks in seksa nikoli ne zavrnejo.
- ☐ Če fant ni prepričan, da si punca/fant želi seksa, je bolje, da jo/ga vpraša.
- ☐ Prisiliti osebo v seks je posilstvo in posilstvo je nasilje.
- ☐ Pornografija je dober prikaz seksa, kakršen je tudi v resnici.
- ☐ Prostitucija je poklic kot vsak drug.
- ☐ Prostitutke so pogosto prisiljene v to, da se prostituirajo, njihovi zvodniki pa jih velikokrat izkoriščajo ter z njimi slabo ravnajo.
- ☐ Če se je punca odločila za prostitucijo, je sama kriva, če jo izkoriščajo in pretepajo, ter si ne zasluži pomoči.
- ☐ Kadar se oseba strinja s tem, da se prostituira, ker je v zelo težkem položaju, ne moremo enostavno reči, da se je za to sama odločila.
- ☐ Če bi izvedel, da se nekje dogaja trgovina z ljudmi, ali bi sumil, da se to dogaja, bi to prijavil policiji ali poklical Društvo Ključ.
- ☐ Punce in ženske morajo zadovoljevati potrebe fantov in moških ne glede na to, kaj si same želijo.
- ☐ Nihče ni z nikomer dolžen seksati.

BTW, DELAVNICA MI JE BILA:

☐ zanimiva. ☐ brezvezna. ☐ Izvedel sem veliko novega.

☐ Izvedel nisem nič novega. ☐ Super, zanimalo bi me še več o tej temi.

Priloga 2

Tabela 1. *Prikaz strinjanja udeležencev z določenimi trditvami o spolnosti, prostituciji in pornografiji.*

	Pri odnosih in seksu je pomembno, da upoštevam svoje meje in meje osebe, s katero želim seksati.	Če je punca seksi oblečena in fanta osvaja ali se ga je preveč napila/zadela, je dolžna tudi seksati z njim.	Pravi moški so vedno pripravljeni za seks in seksa nikoli ne zavrnejo.	Če fant ni prepričan, da si punca/fant želi seksa, je bolje, da jo/ga vpraša.	Prisiliti osebo v seks je posilstvo in posilstvo je nasilje.	Pornografija je dober prikaz seksa, kakršen je tudi v resnici.	Prostitucija je poklic kot vsak drug.	Prostitutke so pogosto prisiljene v to, da se prostituirajo, njihovi zvodniki pa jih velikokrat izkoriščajo ter z njimi slabo ravnajo.	Če se je punca odločila za prostitucijo, je sama kriva, če jo izkoriščajo in pretepajo, ter si ne zasluži pomoči.	Kadar se oseba strinja s tem, da se prostituira, ker je v zelo težkem položaju, ne moremo enostavno reči, da se je za to sama odločila.	Če bi izvedel, da se nekje dogaja trgovina z ljudmi, ali bi sumil, da se to dogaja, bi to prijavil policiji ali poklical Društvo Ključ.	Punce in ženske morajo zadovoljevati potrebe fantov in moških ne glede na to, kaj si same želijo.	Nihče ni z nikomer dolžen seksati.
N	685	11	52	672	617	19	51	631	37	488	593	27	643
%	97,72	1,57	7,42	95,86	88,02	2,71	7,28	90,01	5,28	69,61	84,59	3,85	91,73

N - število udeležencev, ki so izbrali to trditev

% - odstotek udeležencev, ki so izbrali to trditev

Tabela 2. *Prikaz strinjanja udeležencev z določenimi trditvami o poteku delavnice.*

	Delavnica mi je bila zanimiva.	Delavnica mi je bila brezvezna.	Izvedel sem veliko novega.	Izvedel nisem nič novega.	Super, zanimalo bi me še več o tej temi.
N	534	3	176	39	192
%	76,18	0,43	25,11	5,56	27,39

N - število udeležencev, ki so izbrali to trditev

% - odstotek udeležencev, ki so izbrali to trditev

Priloga 3

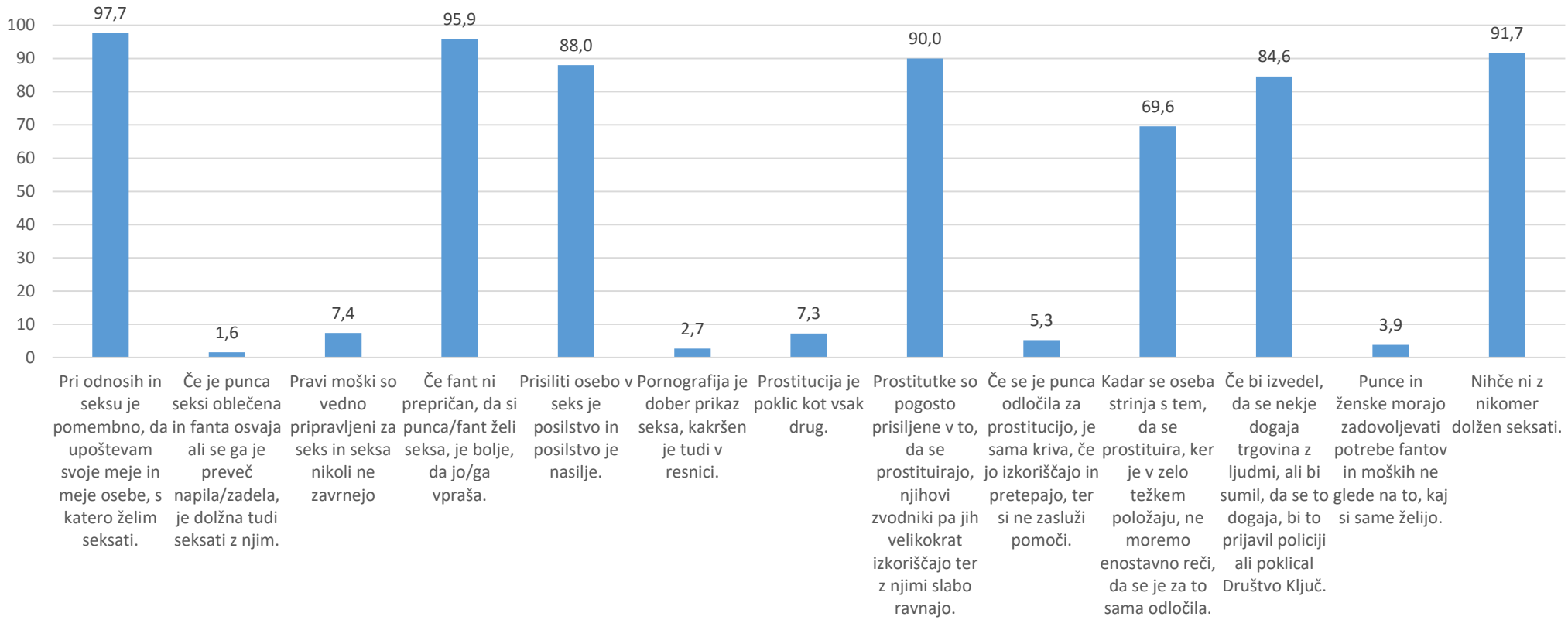

Slika 1. Grafični prikaz strinjanja udeležencev z določenimi trditvami o spolnosti, prostituciji in pornografiji v odstotkih.

KLJUČ CENTER ZA BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

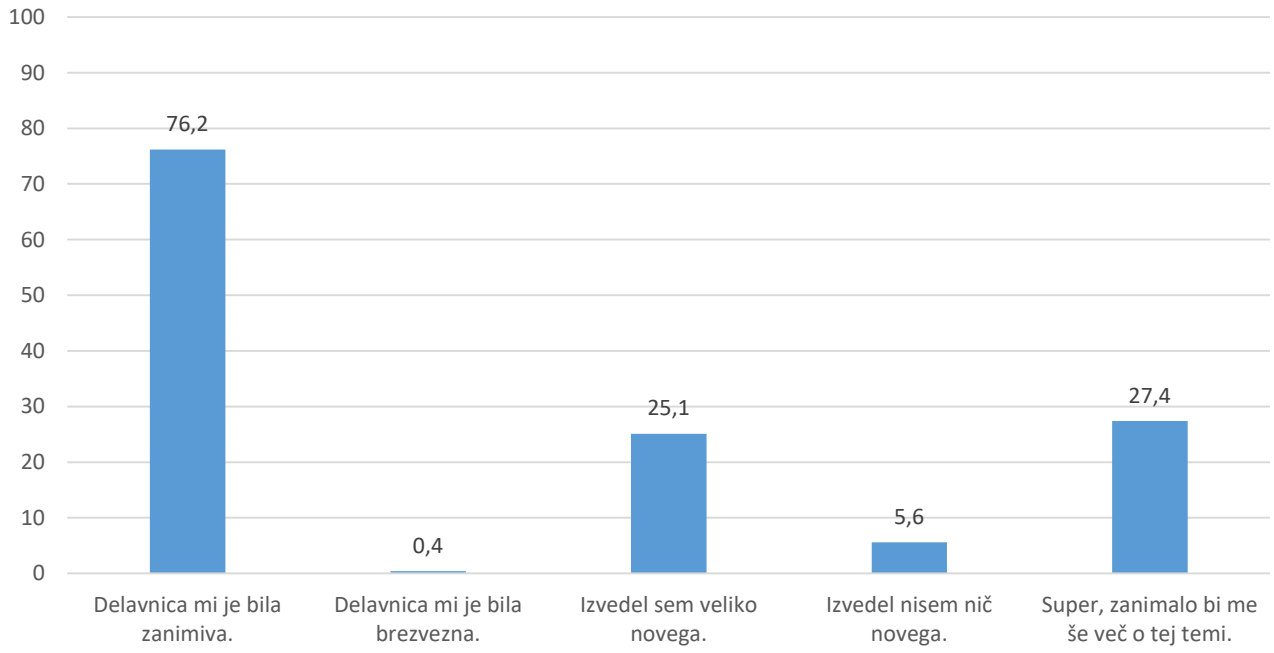

Slika 2. Grafični prikaz strinjanja udeležencev z določenimi trditvami o poteku delavnice v odstotkih.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

Evalvacija je del projekta KLJUČna šola za fante, ki ga sofinancira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Besedilo je bilo pripravljeno na podlagi izkušenj Društva Ključ, pridobljenih pri delu s številnimi uporabnicami in uporabniki, ki so bodisi doživeli izkušnjo trgovine z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja bodisi so se v prostituciji znašle in znašli zaradi osebnih okoliščin, pa so pri izhodu potrebovali podporo in pomoč.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ni odgovorno za informacije, ki jih vsebuje gradivo, in za njihovo nadaljnjo uporabo, ker predstavljajo poglede Društva Ključ – centra za boj proti trgovini z ljudmi.